

COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC POTENTIAL OF EMOTIVE VERBS IN EXPRESSING FEAR AND JOY

Scientific supervisor: **Kurvonbekov Manuchekhr Islomjon ugli**

Teacher at UzSWLU

E-mail: manuchexrkurvonbekov@gmail.com

Shobaxromova Dilshona Shavkat kizi

Student of UzSWLU, Translation faculty

Abstract: This thesis analyzes the communicative and pragmatic potential of emotive verbs expressing fear and joy. It examines their role in conveying emotional states, the speaker's attitude, and communicative intentions. Particular attention is given to their contextual use and their ability to express different degrees of emotional intensity.

Key Words: emotive verbs, fear, joy, emotion, pragmatics, communicative meaning, context.

Коммуникативно-прагматические возможности эмотивных глаголов в выражении эмоций страха и радости

Научный руководитель: **Курвонбеков Манучехр Исломжон угли**

Преподаватель (УзГУМЯ)

E-mail: manuchexrkurvonbekov@gmail.com

Шобахромова Дилшона Шавкат кизи

Студентка (УзГУМЯ), факультет перевода

Аннотация: В тезисе анализируются коммуникативно-прагматические возможности эмотивных глаголов, выражающих эмоции страха и радости. Рассматриваются их функции в передаче эмоционального состояния, отношения говорящего и коммуникативного намерения. Особое внимание уделяется их контекстуальному употреблению и выражению эмоциональной интенсивности.

Ключевые слова: эмотивные глаголы, страх, радость, эмоция, прагматика, коммуникативное значение, контекст.

Qo'rquv va quvonch emotsiyalarini ifodalashda emotiv fe'llarning kommunikativ-pragmatik imkoniyatlari

Ilmiy rahbar: **Kurvonbekov Manuchexr Islomjon o'g'li**

O'zDJTU, Tarjimonlik fakulteti o'qituvchisi

E-mail: manuchexrkurvonbekov@gmail.com

Shobaxromova Dilshona Shavkat qizi

O'zDJTU, Tarjimonlik fakulteti talabasi

Annotatsiya: Mazkur tezisda qo'rquv va quvonch emotsiyalarini ifodalovchi emotiv fe'llarning kommunikativ-pragmatik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Emotiv fe'llarning emotsional holat, so'zlovchining munosabati va kommunikativ maqsadini ifodalashdagi xususiyatlari yoritiladi. Shuningdek, ularning kontekstual qo'llanishi va emotsional intensivlikni ifodalash imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: emotiv fe'llar, qo'rquv, quvonch, emotsiya, pragmatika, kommunikativ ma'no, kontekst.

Til insonning dunyoni idrok etishi, unga munosabati va kechinmalarini ifodalashdagi asosiy vositalaridan biridir. Insonning emotsional holati nutqda turli leksik, grammatik va stilistik vositalar orqali namoyon bo'ladi. Ana shunday vositalar orasida emotiv fe'llar alohida o'rin egallaydi. Chunki ular harakat yoki holatni ifodalash bilan birga, subyektning muayyan emotsional kechinmasini, munosabatini va bahosini ham aks ettiradi. Shu jihatdan qo'rquv va quvonchni ifodalovchi fe'llarning kommunikativ-pragmatik imkoniyatlarini o'rganish zamonaviy tilshunoslikning dolzarb masalalaridan biridir.

Emotiv fe'llar semantik jihatdan insonning ichki ruhiy holatini ifodalovchi birliklar sifatida qaraladi. Ingliz tilida **fear, frighten, scare, terrify, dread, worry, panic** kabi fe'llar qo'rquvning turli daraja va ko'rinishlarini ifodalashi mumkin. O'zbek tilida esa **qo'rqmoq, cho'chimoq, seskanmoq, vahimaga tushmoq, xavotirlanmoq, hadiksiramoq** kabi fe'llar qo'rquv bilan bog'liq emotsional holatlarni ifodalashda faol qo'llanadi. Mazkur fe'llarning semantik mazmunida qo'rquvning kuchi, davomiyligi, sababi va subyektning hodisaga munosabati kabi qo'shimcha ma'no komponentlari mavjud bo'lishi mumkin.

Quvonch emotsiyasini ifodalashda ham ingliz va o'zbek tillarida bir-biridan ma'no jihatidan farqlanuvchi emotiv fe'llar mavjud. Ingliz tilidagi

rejoice, delight, enjoy, celebrate, cheer, smile, beam kabi fe'llar quvonchning turli darajalari va namoyon bo'lish shakllarini ifodalaydi. O'zbek tilida **quvonmoq, sevinmoq, shodlanmoq, xursand bo'lmoq, yayramoq, zavqlanmoq** kabi fe'llar ushbu emotsional holatni verbal ifodalash uchun xizmat qiladi. Masalan, *She rejoiced at the news* gapida **rejoice** fe'li oddiy xursandchilikdan ko'ra kuchliroq va yuqori darajadagi quvonchni anglatadi. O'zbek tilidagi *U bu xabardan juda quvondi* jumlasida esa **quvonmoq** fe'lining intensivligi **juda** ravishi orqali kuchaytirilgan.

Emotiv fe'llarning kommunikativ-pragmatik xususiyati, avvalo, ularning kontekstga bog'liq holda turlicha ma'no kasb etishida namoyon bo'ladi. Bir xil fe'l turli kommunikativ vaziyatlarda so'zlovchining turlicha munosabatini ifodalashi mumkin. Masalan, *I fear that he may be late* gapida **fear** fe'li xavotir yoki tashvishni bildirsa, *They feared for their lives* birikmasida u kuchli qo'rquv holatini ifodalaydi. Demak, emotiv fe'lning pragmatik mazmunini aniqlashda uning lug'aviy ma'nosi bilan bir qatorda kontekst, kommunikativ vaziyat va so'zlovchining maqsadi ham muhim ahamiyatga ega.

Emotiv fe'llar kommunikativ jarayonda so'zlovchining subyektiv munosabatini ifodalash imkonini beradi. Masalan, **worry** va **fear** fe'llari semantik jihatdan yaqin bo'lsa-da, ular emotsional holatning turli darajalarini anglatadi. **Worry** ko'proq tashvish va xavotirni bildirsa, **fear** kuchliroq qo'rquvni ifodalashi mumkin. O'zbek tilida ham **xavotirlanmoq, hadiksiramoq** va **qo'rqmoq** fe'llari o'rtasida shunga o'xshash semantik-pragmatik farqlar kuzatiladi.

Quvonchni ifodalovchi fe'llarda ham emotsional intensivlik va kommunikativ maqsad muhim o'rin tutadi. **Enjoy** odatda biror narsa yoki faoliyatdan zavqlanishni anglatasa, **rejoice** muayyan voqea yoki xushxabar munosabati bilan kuchli quvonchni ifodalashi mumkin. O'zbek tilidagi **zavqlanmoq, quvonmoq, sevinmoq, shodlanmoq** birliklari ham emotsional holatning turli daraja va ko'rinishlarini ifodalashga xizmat qiladi. Shu sababli ularni tarjima qilishda faqat lug'aviy muqobillik emas, balki kontekstual va pragmatik moslik ham hisobga olinishi lozim.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, ingliz va o'zbek tillarida qo'rquv va quvonch kabi universal emotsiyalarni ifodalashda umumiy jihatlar mavjud bo'lsa-da, ularning verbal ifodalanish usullarida milliy-madaniy xususiyatlar ham kuzatiladi. Xususan, ayrim hollarda ingliz tilida bitta fe'l orqali ifodalanagan emotsional ma'no o'zbek tilida fe'lga qo'shimcha ravish, sifat yoki frazeologik birlik qo'shish orqali aniqroq ifodalanishi mumkin. Bu holat tillarning leksik-

semantik tizimi va emotsional konseptlarni verbalizatsiya qilish usullaridagi farqlar bilan izohlanadi.

Emotiv fe'llarning kommunikativ-pragmatik imkoniyatlarini tadqiq etish tarjimashunoslik va lingvodidaktika uchun ham muhim ahamiyatga ega. Tarjima jarayonida emotiv fe'lining faqat lug'aviy ma'nosini emas, balki uning emotsional intensivligi, konnotatsiyasi, nutqiy vazifasi va kommunikativ maqsadini ham to'g'ri yetkazish talab etiladi. Til o'rgatish jarayonida esa emotiv fe'llarni kontekst asosida o'rgatish talabalar tomonidan ularning ma'no nozikliklarini va real kommunikativ vaziyatlarda qo'llanishini yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, qo'rquv va quvonch emotsiyalarini ifodalovchi emotiv fe'llar nafaqat insonning ichki ruhiy holatini ifodalovchi leksik birliklar, balki kommunikativ maqsad, subyektiv munosabat va pragmatik mazmunni shakllantiruvchi muhim vositalardir. Ularning ingliz va o'zbek tillaridagi qo'llanishini qiyosiy o'rganish emotsional ma'noning til vositalari orqali qanday shakllanishini chuqurroq anglash imkonini beradi. Mazkur tadqiqot natijalari emotsional leksika, pragmatika, qiyosiy tilshunoslik, tarjimashunoslik va lingvodidaktika sohalari uchun nazariy hamda amaliy ahamiyat kasb etadi.

References

1. Apresjan, J. D. (1995). *Lexical Semantics: User's Guide to Contemporary Russian Vocabulary*. Moscow: Vostochnaya Literatura.
2. Croft, W., & Cruse, D. A. (2004). *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Kövecses, Z. (2000). *Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
5. Wierzbicka, A. (1999). *Emotions Across Languages and Cultures: Diversity and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Шаховский, В. И. (2008). *Лингвистическая теория эмоций*. Москва: Гнозис.
7. Апресян, Ю. Д. (1995). *Избранные труды. Том II. Интегральное описание языка и системная лексикография*. Москва: Языки русской культуры.